

TỔNG QUAN AN NINH QUÂN SỰ THẾ GIỚI NĂM 2023, DỰ BÁO NĂM 2024

NGUYỄN NHÂM*

Năm 2023, thế giới vẫn đang chứng kiến sự leo thang căng thẳng giữa Nga và phương Tây; cuộc xung đột tại Ukraina chưa có tín hiệu chấm dứt; “lò lửa” Trung Đông lại bùng phát sau một giai đoạn “xuống thang” hiếm hoi; khu vực châu Á - Thái Bình Dương mặc dù không có biến động lớn về an ninh, song vẫn tiềm ẩn nhiều nguy cơ phức tạp... Bối cảnh này cho thấy, bức tranh an ninh quân sự thế giới vẫn đan xen hai gam màu “sáng, tối”; dự báo có thể kéo dài suốt năm 2024 và những năm tiếp theo.

1. Tình hình an ninh quân sự thế giới năm 2023

Xung đột Nga - Ukraina vẫn dai dẳng

Đúng như dự báo của giới chuyên gia, xung đột Nga - Ukraina không những chưa thể kết thúc trong năm 2023 mà còn sẽ tiếp tục “leo thang” căng thẳng. Cuộc xung đột đã khiến cả hai bên thiệt hại nặng nề về nguồn nhân lực. Tính đến cuối tháng 11-2023, đã có tới 1.126.652 binh sĩ Ukraina thiệt mạng và mất tích¹. Về phía Nga, theo báo cáo của tình báo Mỹ, 315.000 quân nhân Nga đã thiệt mạng hoặc bị thương ở Ukraina². Theo Bộ Tổng tham mưu các Lực lượng Vũ trang Ukraina, quân đội Nga đã mất 265.680 người ở

Ukraina³. Tuy nhiên, đây mới chỉ là thông tin từ một phía chưa được kiểm chứng và không được phía Nga thừa nhận.

Tính đến ngày 1-9-2023, thiệt hại trực tiếp về các công trình ở Ukraina là 151,2 tỷ USD, thiệt hại về nhà ở là 55,9 tỷ USD. Các tổn thất về cơ sở hạ tầng và công nghiệp lần lượt là 36,6 tỷ USD và 11,4 tỷ USD. Ngoài ra, 18 sân bay, 344 cây cầu và cầu vượt, hơn 25.000km đường sá tại Ukraina đã bị hư hại. Ít nhất 426 doanh nghiệp tư nhân lớn, vừa và công ty nhà nước bị thiệt hại⁴.

Đánh giá tổng thể tình hình trong năm qua, có thể nhận thấy, các hoạt động quân sự do Nga tiến hành gặp phải sự chống cự quyết liệt của Ukraina và đội ngũ lính đánh thuê. Ba mục tiêu đầu tiên của Nga là tiến hành phi quân sự hóa, phi quốc xã hóa và

* Viện Chiến lược quốc phòng

trung lập hóa ở Ukraina vẫn chưa thực hiện được. Tình hình xung đột trên thực địa vẫn hết sức khốc liệt, không chỉ tiêu tốn nhiều nguồn lực mà còn gây ra những mất mát khó có thể đong đếm cho cả hai phía; đồng thời, để lại những “vết sẹo” kinh tế - xã hội sâu sắc có thể kéo dài qua nhiều thế hệ.

Trong bối cảnh đó, Mỹ và châu Âu tiếp tục áp đặt lệnh cấm vận nghiêm ngặt đối với Nga, đồng thời, liên tục vận chuyển một lượng lớn vũ khí và đạn dược hiện đại để hỗ trợ Ukraina đối phó với Nga. Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc cũng như cộng đồng quốc tế đã tổ chức nhiều cuộc họp để thảo luận, tìm kiếm giải pháp cho cuộc xung đột nhưng không đạt tiến triển. Hiện nay, vẫn chưa thấy dấu hiệu đàm phán ngừng bắn giữa hai bên. Khả năng đàm phán hòa bình chấm dứt xung đột trong tương lai gần được cho là sẽ gặp nhiều khó khăn và khó có thể dự báo thời điểm cũng như kết quả đàm phán, do lập trường của các bên khác nhau, thậm chí đối lập.

Khu vực Trung Đông: Bùng phát căng thẳng

Giai đoạn “xuống thang” hiếm hoi với tốc độ hòa giải chưa từng có giữa các cường quốc tại khu vực Trung Đông kéo dài chưa được bao lâu, thì căng thẳng lại bùng phát khi Hamas tổ chức chiến dịch tấn công lớn nhất nhằm vào Israel và sự đáp trả dồn dập từ phía Israel. Chỉ trong chưa đầy 3 tháng, xung đột đã cướp đi sinh mạng của hơn 20.000 người⁵. Tính đến đầu tháng 12-2023, số người Palestine thiệt mạng là 15.207 người, hơn 40.000 người bị thương⁶. Gần 2 triệu người di dời khỏi Dải

Gaza đang phải đối mặt với tình trạng thiếu lương thực⁷, 60% số nhà cửa bị phá hoại⁸. Về phía Israel, đã có 1.200 người thiệt mạng và 240 người bị bắt làm con tin⁹. Số binh sĩ và sĩ quan thiệt mạng tại Dải Gaza kể từ khi Lực lượng phòng vệ Israel (IDF) phát động tấn công bộ binh là 129 người¹⁰.

Cuộc xung đột đã gây ra các cú sốc chính trị sâu sắc, những biến đổi chiến lược đầy bất ngờ và khó dự đoán ở khu vực. Cuộc tấn công của Israel lần này đã làm gia tăng đáng kể sự thù địch đối với Israel từ người dân ở Dải Gaza, người Palestine và người Ả-rập. Các nhóm vũ trang khác trong khu vực có thể cung cấp nguồn nhân lực hoặc nắm bắt thời cơ để kích động bạo lực ở nơi khác và giao tranh cũng có thể lan rộng ra ngoài Dải Gaza do Hamas kiểm soát và tới Bờ Tây.

Trên thực tế, lực lượng Houthi (Ansar Allah - những người ủng hộ Chúa) của Yemen đã tiến hành hơn 100 vụ tấn công bằng thiết bị bay không người lái và tên lửa nhằm vào các tàu thương mại liên quan đến 35 quốc gia di chuyển trên Biển Đỏ. Đây là tuyến vận tải đường biển quan trọng với 12% lưu lượng hàng hóa thế giới lưu chuyển qua, khiến Mỹ phải thành lập liên minh quốc tế để bảo vệ hoạt động hàng hải ở Biển Đỏ¹¹. Xung đột Israel - Hamas cũng đã làm “đóng băng” tiến trình bình thường hóa quan hệ Israel - Ả-rập Xêút; đồng thời, “đội bom” vào nỗ lực của Mỹ nhằm giảm leo thang trong khu vực, đặt chính phủ các nước Ả-rập và Iran rơi vào tình thế khó khăn.

Không dừng lại ở đó, cuộc xung đột còn gây ra tác động toàn cầu, đặc biệt với cộng đồng người Do Thái trên thế giới. Hiện nay, an ninh đang được thắt chặt ở châu Âu và một số quốc gia khác sau một loạt vụ việc có liên quan đến chủ nghĩa Hồi giáo cực đoan xảy ra ở Thụy Điển, Pháp, Đức... Bộ Ngoại giao Mỹ cũng đã đưa ra cảnh báo an ninh trên toàn cầu đối với công dân Mỹ ở nước ngoài¹². Xung đột tiếp diễn cũng sẽ là mối đe dọa đối với kinh tế toàn cầu, do thế giới phụ thuộc vào nguồn dầu mỏ của khu vực Trung Đông. Các nhà kinh tế lo ngại rằng, giá dầu và giá vàng tăng đột biến có thể gây ra suy thoái kinh tế toàn cầu.

Bên cạnh đó, vấn đề hạt nhân Iran cũng rơi vào thế bế tắc khó hóa giải. Tuy đàm phán được nối lại sau thời gian dài đình trệ, nhưng điều kiện các bên đưa ra để khôi phục Kế hoạch hành động chung toàn diện (JCPOA) năm 2015 vẫn cho thấy khoảng cách lớn về quan điểm. Cơ quan năng lượng nguyên tử quốc tế (IAEA) cho biết, Iran đang sở hữu 114,1kg urani được làm giàu ở cấp độ 60% tinh khiết. Đây là cấp độ chỉ còn cách cấp độ có thể chế tạo vũ khí hạt nhân (tương đương 90% tinh khiết) một bước ngắn¹³.

An ninh châu Á - Thái Bình Dương không có biến động lớn nhưng tiềm ẩn nhiều nguy cơ phức tạp

Gần đây, Mỹ và Trung Quốc đã có nhiều động thái để nỗ lực kiểm soát bất đồng giữa hai bên. Tháng 11-2023, trong cuộc hội đàm bên lề Hội nghị các nhà lãnh đạo kinh tế Diễn đàn Hợp tác kinh tế châu Á - Thái

Bình Dương (APEC) tại Mỹ, Tổng thống J.Biden cho rằng, Mỹ và Trung Quốc cần đảm bảo cạnh tranh giữa hai bên sẽ không biến thành xung đột. Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình coi quan hệ Trung Quốc - Mỹ là mối quan hệ song phương quan trọng nhất trên thế giới. Tại cuộc họp Bộ trưởng Ngoại giao Diễn đàn Khu vực Hiệp hội Các quốc gia Đông Nam Á ASEAN (ARF) ở Indonesia, Trung Quốc đã có những đề xuất về an ninh và ổn định ở châu Á - Thái Bình Dương. Trung Quốc cũng tuyên bố sẵn sàng giải quyết mọi bất đồng với Philippines về vấn đề Biển Đông thông qua đối thoại và tham vấn¹⁴... Đây là những động thái tích cực trong quan hệ giữa Mỹ và Trung Quốc cũng như giữa Trung Quốc với các nước ASEAN, có tác động tích cực đến an ninh khu vực.

Tuy nhiên, sự chuyển hướng chính sách và động thái quân sự của một số quốc gia vẫn ẩn chứa nhiều nguy cơ phức tạp cho khu vực. Ngày 28-8-2023, Bộ Tài nguyên thiên nhiên Trung Quốc đã công bố “Bản đồ tiêu chuẩn năm 2023”, trong đó đưa ra các yêu sách đối với 90% diện tích Biển Đông (bao gồm cả quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa của Việt Nam) cũng như một số khu vực đất liền ở biên giới với Ấn Độ và Nga¹⁵... Trung Quốc và Nhật Bản cáo buộc lẫn nhau về việc đưa các tàu tuần tra đến khu vực quần đảo钓鱼台/Senkaku tranh chấp.

Năm 2023, Triều Tiên đã 16 lần phóng thử tên lửa, gồm tên lửa đạn đạo tầm ngắn, tên lửa đạn đạo xuyên lục địa (ICBM), tên

lửa hành trình chiến lược¹⁶. Gần đây nhất, ngày 18-12-2023, Triều Tiên đã phóng tên lửa đạn đạo xuyên lục địa (ICBM) có tầm bắn tương đối xa, có thể vươn đến bất cứ khu vực nào của nước Mỹ¹⁷. Quân đội Triều Tiên cũng tiến hành một giai đoạn tập trận hạt nhân chiến thuật, bao gồm bắn tên lửa hành trình tầm xa mang đầu đạn hạt nhân mô phỏng. Triều Tiên tuyên bố sẽ khôi phục tất cả các biện pháp quân sự đang bị tạm dừng theo hiệp ước liên Triều. Theo Bộ Quốc phòng Hàn Quốc, kể từ khi hủy bỏ hiệp ước, Triều Tiên đã bắt đầu xây dựng lại các trạm gác và triển khai vũ khí hạng nặng trong khu phi quân sự (DMZ)¹⁸.

Mỹ và các nước đồng minh trong khu vực cũng liên tục tiến hành các cuộc tập trận chung: Tập trận hải quân chống tàu ngầm giữa ba nước Nhật Bản - Mỹ - Hàn Quốc (tháng 4-2023); tập trận hải quân Hàn Quốc - Mỹ về chống ngầm (tháng 7-2023)¹⁹; tập trận phòng thủ tên lửa Hàn Quốc - Mỹ - Nhật Bản ở vùng biển quốc tế phía Nam bán đảo Triều Tiên (tháng 8-2023)²⁰; diễn tập phối hợp chống khủng bố Hàn Quốc - Mỹ (tháng 9-2023)²¹; tập trận chung trên không giữa Mỹ - Hàn Quốc - Nhật Bản (tháng 10-2023)²². Lần đầu tiên kể từ những năm 1980, Mỹ đã đưa tàu ngầm hạt nhân mang tên lửa đạn đạo (SSBN) tới Hàn Quốc²³.

Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương (NATO) được cho là tiếp tục mở rộng sang châu Á, khi mà năm 2023 Hội nghị thượng đỉnh của khối này có sự tham dự

của Phần Lan, quốc gia từng duy trì chính sách trung lập trong suốt nhiều thập kỷ kể từ sau Chiến tranh thế giới lần thứ hai. Tại Hội nghị thượng đỉnh NATO (năm 2023), nhóm Các nước công nghiệp phát triển (G7) đề xuất sáng kiến đa phương nhằm cung cấp vũ khí và trang bị hiện đại cho Ukraina và tăng cường quan hệ với các đối tác khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, gồm: Australia, Nhật Bản, Hàn Quốc và New Zealand. Việc lãnh đạo các nước này tham dự Hội nghị thượng đỉnh NATO là dấu hiệu rõ ràng về chủ trương “Đông tiến” của liên minh này. Theo đó, Mỹ chủ trương mở văn phòng liên lạc của NATO tại Tokyo, Nhật Bản và tăng cường liên minh Mỹ - Nhật Bản - Hàn Quốc²⁴.

2. Dự báo tình hình an ninh quân sự thế giới năm 2024

Đối đầu Nga - phương Tây chưa thể hạ nhiệt

Xung đột Nga - Ukraina được dự báo là sẽ tiếp tục căng thẳng trong năm 2024. Theo đó, Ukraina từng kỳ vọng sẽ kết thúc chiến sự trong năm 2023 bằng chiến dịch phản công quy mô lớn nhưng điều này đã không xảy ra, khi họ không thể xuyên thủng phòng tuyến kiên cố được Nga củng cố trong nhiều tháng. Nga cũng chưa thể tuyên bố “chiến thắng” trong cuộc chiến theo cách riêng của mình. Hai bên chưa tiến tới đạt được một thỏa thuận ngừng cuộc xung đột hay một thỏa thuận hòa bình.

Theo thông tin từ Nhật báo Welt của Đức, Ukraina có thể đang tập hợp lực lượng để tiến hành một cuộc phản công

mới vào năm 2024, sau khi đợt tấn công đầu tiên bắt đầu vào mùa Hè năm 2023 không thể phá vỡ được phòng tuyến của Nga. Theo đó, Kiev đã từ bỏ kế hoạch đẩy Nga ra khỏi các vùng lãnh thổ mà Ukraina tuyên bố là của mình, thay vào đó là tập trung vào việc gây tổn thất tối đa cho Matxcova²⁵. Các ưu tiên của Ukraina sẽ bao gồm đánh vào thế mạnh của Nga ở Bán đảo Crimea và bảo vệ các thành phố trọng điểm ở mặt trận phía Đông. Tuy nhiên, Ukraina đang cạn kiệt đạn dược và thời gian, nếu không có nguồn tài trợ bổ sung thì khó có thể tiếp tục chiến đấu.

Về phía Nga, bất chấp những tổn thất lớn, Nga chưa có dấu hiệu chấm dứt chiến dịch tại Ukraina. Hòa bình ở Ukraina chỉ có thể thiết lập khi Nga đạt được mục tiêu của mình là “phi phát xít hóa, phi quân sự hóa và đảm bảo tình trạng trung lập của Ukraina”, điều mà Ukraina kiên quyết bác bỏ. Tổng thống V.Putin tuyên bố: “Chúng tôi sẽ không từ bỏ các mục tiêu của chiến dịch quân sự đặc biệt”²⁶. Phát biểu này của ông V.Putin báo hiệu cuộc chiến giữa Nga và Ukraina sẽ tiếp tục và có thể kéo dài qua cả năm 2024. Chính phủ Nga cũng đã chuẩn bị cho một “cuộc chiến lâu dài ở Ukraina” với ngân sách quốc phòng hơn 111 tỷ USD trong năm 2024, chiếm khoảng 6% GDP và tăng 68% so với chi tiêu quân sự năm 2023²⁷.

Cùng với đó, ngày 14-12-2023, Hội nghị thượng đỉnh của Liên minh châu Âu (EU) ở Brussels đã thống nhất mở các cuộc đàm phán kết nạp Ukraina, đưa quốc gia Đông

Âu này tiến một bước gần hơn tới mục tiêu chiến lược dài hạn là hướng theo phương Tây và tự rút khỏi quỹ đạo ảnh hưởng của Nga. Trong khi đó, Chính phủ Nga tuyên bố, việc EU mở các cuộc đàm phán kết nạp Ukraina và Moldova là một quyết định chính trị hóa có thể gây bất ổn cho khối²⁸. Điều này có thể khơi thêm mâu thuẫn vốn có giữa Nga với Ukraina và phương Tây.

Theo nhận định của Mark Temnycky, chuyên gia từ Trung tâm Á - Âu thuộc Hội đồng Đại Tây Dương (Mỹ), cách duy nhất để kết thúc xung đột Nga - Ukraina có lẽ là trên chiến trường. Phương Tây sẽ phải làm mọi cách có thể để đảm bảo Ukraina giành được chiến thắng toàn diện và đây là một nhiệm vụ đầy thách thức. Vì trên thực tế, xuất hiện nhiều dấu hiệu đáng lo ngại với Ukraina về sự ủng hộ từ phương Tây trong năm 2024. Đó là viện trợ cho Ukraina đã bị chặn lại tại Quốc hội Mỹ. Ở châu Âu, Đảng Cấp tiến Slovakia tuyên bố sẽ ngừng gửi viện trợ tới Ukraina. Đảng Tự do theo đường lối cực hữu ở Hà Lan cũng đe dọa sẽ ngừng gửi viện trợ cho Ukraina²⁹.

“Mặt mù” triển vọng hòa bình Trung Đông

Năm 2024, bức tranh địa chính trị Trung Đông có lẽ vẫn phủ một “màu tối” khi cuộc xung đột giữa Israel và lực lượng Hồi giáo Hamas của Palestine bất ngờ bùng phát, đẩy khu vực từ tình trạng chia rẽ và phân cực đến bên bờ vực của một cuộc chiến toàn diện.

Israel tiếp tục chiến dịch tấn công tổng lực vào Dải Gaza nhằm theo đuổi mục tiêu xóa sổ lực lượng Hamas và loại bỏ mối đe

đe dọa từ các nhóm vũ trang khác tại Dải Gaza. Người phát ngôn Lực lượng Phòng vệ Israel (IDF) khẳng định, chiến dịch này không chỉ dừng lại ở việc xóa sổ Hamas, mà còn bao gồm việc loại bỏ mối đe dọa từ các nhóm vũ trang khác tại Dải Gaza. Theo đó, mục tiêu của chiến dịch là phá hủy toàn bộ các hạ tầng quân sự tại Dải Gaza có thể tạo ra mối đe dọa đối với người dân Israel, bất kể là của Hamas, nhóm thánh chiến Jihad hay lực lượng nào khác³⁰.

Thủ tướng Israel Benjamin Netanyahu tuyên bố, nước này sẽ thực hiện chiến dịch quân sự cho đến khi đạt được mục tiêu đã đề ra là loại bỏ Hamas và giải phóng toàn bộ các con tin đang bị lực lượng này bắt giữ³¹. Trong khi đó, Hamas tuyên bố sẽ không đàm phán, trao đổi con tin với Israel trước khi nước này chấm dứt hoạt động quân sự ở Dải Gaza³². Mới đây nhất, ngày 2-1-2024, lực lượng này tuyên bố “đóng băng” cuộc đàm phán về lệnh ngừng bắn với Israel sau khi một thủ lĩnh của Hamas thiệt mạng trong một vụ không kích³³.

Nhiều nhà phân tích nhận định, leo thang xung đột ở Dải Gaza có nguy cơ châm ngòi cho làn sóng bạo lực rộng lớn hơn trong khu vực. Hậu quả sẽ vô cùng lớn và nhanh chóng lan tới các nước khác như: Iraq, Iran, Syria và Yemen. Lịch sử cho thấy, xung đột sẽ lại tiếp diễn sau mỗi lần hai bên đạt được lệnh ngừng bắn, một khi các vấn đề gốc rễ không được giải quyết. Dù các bên có thể tiếp tục đạt được thỏa thuận ngừng bắn trong vài tuần hoặc vài tháng, song đó vẫn chỉ là “tạm thời” và

triển vọng hòa bình ở Trung Đông sẽ vẫn rất “mịt mù” trong năm 2024, thậm chí là nhiều năm sau nữa. Do đó, chưa ai có thể đảm bảo cuộc xung đột Hamas - Israel khi nào mới kết thúc.

Không chỉ có cuộc xung đột Israel - Hamas, mà tại các quốc gia khác như Afghanistan, nguy cơ xung đột nội bộ và nghèo đói vẫn tiếp tục hiện hữu. Theo Liên hợp quốc, khoảng 20 triệu người, chiếm gần 50% dân số Afghanistan, đang hứng chịu khủng hoảng do mất an ninh lương thực và 6 triệu người đang đứng bên bờ vực của nạn đói³⁴. Việc Chính quyền Taliban cấm phụ nữ làm việc cho các tổ chức phi chính phủ, cũng như cấm nữ sinh học đại học có thể gây ra những hậu quả nghiêm trọng không chỉ đối với người dân Afghanistan mà còn khiến mối quan hệ giữa chính quyền Taliban và cộng đồng quốc tế trở nên căng thẳng. Mặt khác, những diễn biến mới tại Biển Đỏ đang “đổ dầu vào lửa” bên cạnh hàng loạt vấn đề phức tạp mà thế giới đang phải đối mặt.

Về vấn đề hạt nhân Iran, cuộc đàm phán Mỹ - Iran (tháng 6-2023) được nối lại giúp “hạ nhiệt” phần nào căng thẳng giữa hai nước. Song, trong bối cảnh cuộc bầu cử Tổng thống Mỹ nhiệm kỳ tiếp theo đang đến gần, Tổng thống J.Biden khó có thể triển khai những kế hoạch mang tính đột phá, đặc biệt là khi các nghị sĩ Đảng Cộng hòa luôn ủng hộ quan điểm cứng rắn đối với Iran. Nếu đàm phán không đạt được tiến triển, việc Iran tiếp tục đẩy mạnh chương trình hạt nhân sẽ làm gia tăng nguy

cơ về mặt an ninh trong khu vực. Thời gian qua, Iran, Mỹ và các bên còn lại trong JCPOA đã tiến hành nhiều vòng đàm phán. Tuy nhiên, cả Mỹ và Iran đều tiếp tục bảo vệ lập trường cứng rắn của mình, do đó, lộ trình khôi phục thỏa thuận hạt nhân khó có thể đi đến “vạch đích cuối cùng” trong năm 2024.

An ninh khu vực châu Á - Thái Bình Dương chuyển sang trạng thái khó đoán định

Châu Á - Thái Bình Dương là khu vực năng động, có tầm quan trọng rất lớn đối với an ninh toàn cầu hiện nay. Sự chuyển hướng chính sách của các nước về khu vực sẽ làm cho châu Á - Thái Bình Dương tiềm ẩn nhiều nguy cơ phức tạp. Theo đó, Mỹ vẫn sẽ gia tăng sự hiện diện quân sự, nâng cao năng lực và phối hợp với các đồng minh như: Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia, Thái Lan, Philippines trên cơ sở duy trì sự chia sẻ những giá trị cốt lõi. Mỹ thúc đẩy quan hệ với các đối tác mới - Ấn Độ và ASEAN; tăng cường mở rộng hợp tác chiến lược đa phương. Sự hiện diện quân sự và các cuộc tập trận tại khu vực sẽ có thể tiếp tục gia tăng trong thời gian tới.

Theo giới chuyên gia, mặc dù Mỹ vẫn tuyên bố sẽ duy trì sự tập trung “mạnh mẽ” ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương nhưng do bị phân tán nguồn lực, có thể tầm nhìn chiến lược của Mỹ một lần nữa bị chuyển hướng khỏi khu vực. Nếu xung đột ở Dải Gaza lan rộng và cuộc chiến ở Ukraina leo thang hơn nữa, Mỹ chắc chắn sẽ phải chuyển hướng các nguồn lực mà lẽ ra sẽ được phân bổ tới khu vực

Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Vì thế, việc kiểm soát tình hình ở khu vực có thể sẽ gặp khó khăn hơn. Thời gian tới, Mỹ vẫn sẽ duy trì chủ trương kiểm soát bất đồng với Trung Quốc, do Mỹ đang phải đối đầu toàn diện với Nga ở Ukraina và không muốn Trung Quốc phát triển quan hệ đối tác chiến lược không giới hạn với Nga thành quan hệ liên minh.

Với Trung Quốc, nước này sẽ thiết lập và tăng cường nhiều cơ chế quốc tế lớn đối trọng với các cơ chế, khuôn khổ mà Mỹ xây dựng. Phạm vi cạnh tranh trong không gian chiến lược được trải rộng toàn khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Theo đó, Trung Quốc sẽ thúc đẩy xây dựng tập hợp lực lượng với nền tảng cấu trúc thiết lập chủ yếu dựa trên sức mạnh ảnh hưởng về kinh tế của Trung Quốc với mục tiêu kiểm soát được các nền kinh tế, trước hết là châu Á - Thái Bình Dương. Trung Quốc tăng cường thiết lập, dẫn dắt và phát huy các tổ chức hợp tác an ninh, từ đó, tranh thủ những tổ chức không có Mỹ tham gia để có cơ hội phát huy vai trò, ảnh hưởng và lập trường của mình trong các vấn đề quốc tế, khu vực. Trung Quốc cũng sẽ triển khai các dự án lớn nhằm kiểm soát khu vực Đông Nam Á.

Thời gian tới, tình hình bán đảo Triều Tiên được dự báo là vẫn sẽ phức tạp, khi Bình Nhưỡng đề ra mục tiêu phóng thêm 3 vệ tinh do thám quân sự, chế tạo máy bay không người lái quân sự và tăng cường kho vũ khí hạt nhân trong năm 2024. Hãng thông tấn Trung ương Triều Tiên (KCNA)

dẫn lời nhà lãnh đạo Kim Jong-un, Đảng Lao động Triều Tiên kết luận rằng việc thống nhất với Hàn Quốc là bất khả thi³⁵. Trong khi đó, Mỹ tuyên bố sẵn sàng đàm phán nhưng vẫn áp đặt các biện pháp trừng phạt mới đối với Triều Tiên. Giới chuyên gia dự đoán Triều Tiên sẽ duy trì chiến dịch gây áp lực quân sự để tạo đòn bẩy xung quanh cuộc bầu cử Tổng thống Mỹ vào tháng 11-2024³⁶.

ASEAN vẫn sẽ khẳng định vai trò trung tâm trong cấu trúc khu vực châu Á - Thái Bình Dương, thông qua các cơ chế hợp tác, các diễn đàn đa phương do ASEAN sáng lập, lãnh đạo. Tuy nhiên, vai trò trung tâm của ASEAN vẫn sẽ gặp những thách thức từ sự phân hóa nội bộ thành viên, điều này tác động sâu sắc đến quá trình hợp tác, liên kết của các quốc gia trong việc tìm kiếm, duy trì sự đồng thuận trong ASEAN, đặc biệt là trong vấn đề Biển Đông. Sự cạnh tranh chiến lược nước lớn ngày càng gay gắt, làm cho môi trường an ninh khu vực châu Á - Thái Bình Dương chuyển sang trạng thái khó đoán định.

Tăng chi tiêu quốc phòng ở mức kỷ lục

Nhiều quốc gia đã quyết định hoặc dự kiến tăng ngân sách quốc phòng trong năm 2024. Tại Mỹ, Quốc hội Mỹ thông qua dự luật ngân sách quốc phòng 886 tỷ USD và đệ trình cho Tổng thống J.Biden ký ban hành. Đây cũng là gói ngân sách quốc phòng có giá trị lớn nhất lịch sử Mỹ, tăng khoảng 3% so với năm 2023. Bao gồm khoản chi để tăng 5,2% lương cho binh sĩ, kinh phí chế tạo 9 tàu hải quân

mới, các sáng kiến ứng phó củng cố năng lực tác chiến tại Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương³⁷.

Ngân sách quốc phòng các nước EU tiếp tục tăng kỷ lục năm thứ 9 liên tiếp, lên mức kỷ 270 tỷ euro (tương đương 295 tỷ USD) nhằm ứng phó với nguy cơ xung đột tại Ukraina lan rộng. Tuy nhiên, theo báo cáo của Cơ quan Quốc phòng châu Âu (EDA), những con số chi tiêu trên vẫn không thể lấp đầy hết những khiếm khuyết của nền công nghiệp quốc phòng châu Âu, nhất là nhu cầu đạn dược từ Ukraina. Trước mắt, EU được dự báo là sẽ không thể sản xuất đủ 1 triệu đầu đạn pháo theo như cam kết để cung cấp cho Ukraina hồi tháng 3-2024³⁸.

Bộ Quốc phòng Nhật Bản đề xuất chi 7.740 tỷ yên (53 tỷ USD) cho ngân sách quốc phòng năm tài khóa 2024-2025. Con số trên vượt xa mức 6.800 tỷ yên của năm 2023 và là mức cao nhất trong lịch sử Nhật Bản³⁹. Kế hoạch này được đưa ra dựa trên chiến lược an ninh mới của Nhật Bản nhằm tăng gấp đôi chi tiêu quốc phòng hàng năm. Trong đó, dự kiến chi 380 tỷ yên cho việc xây dựng hai tàu chiến mới, được trang bị hệ thống tên lửa quốc phòng Aegis do Mỹ phát triển; 755 tỷ yên dành cho việc củng cố khả năng quốc phòng tầm xa; 75 tỷ yên vào dự án phát triển máy bay đánh chặn có khả năng hạ tên lửa siêu vượt âm. Ngoài ra, Nhật Bản cũng sẽ đẩy mạnh việc cải thiện năng lực phòng thủ trên không gian mạng, tác chiến không gian và năng lực sử dụng thiết bị không người lái (drone)⁴⁰.

Tổng thống Nga V.Putin đã phê duyệt ngân sách Liên bang năm 2024 và giai đoạn 2025-2026. Chi tiêu cho quốc phòng và an ninh cộng lại dự kiến sẽ chiếm khoảng 40% tổng chi ngân sách trong năm 2024, trong đó chi tiêu cho quốc phòng dự kiến sẽ tăng gần 70% so với năm 2023⁴¹.

Như vậy, năm 2023 được đánh giá là năm mà các cuộc khủng hoảng bùng nổ, nhiều điểm nóng chưa hạ nhiệt, thậm chí có nguy cơ bùng phát nguy hiểm hơn.

Trong đó, nổi bật là cuộc xung đột giữa Nga và Ukraina; Israel và Hamas. Năm 2024, cạnh tranh nước lớn vẫn sẽ phức tạp, tiềm ẩn nhiều thách thức. Các xung đột địa chính trị, các điểm nóng quốc tế có thể làm trầm trọng thêm sự chia rẽ và quá trình lôi kéo, tập hợp lực lượng ngày càng rõ nét. Những vận động địa chính trị này cũng được nhận định là một dấu hiệu của một giai đoạn thế giới đang chuyển sang một trật tự mới ■

-
- ¹ Xem: Mỹ Nga, *Tiết lộ số liệu thương vong gây sốc của Lực lượng Vũ trang Ukraine*, <https://baonghean.vn>, ngày 7-11-2023.
 - ² Xem: Thành Đạt, *Mỹ ước tính thương vong của Nga trong xung đột với Ukraine*, <https://dantri.com.vn>, ngày 3-12-2023.
 - ³ Xem: Thành Nam, *Xung đột Nga - Ukraine: Ước tính mới nhất về con số thương vong của hai bên*, <https://baotintuc.vn>, ngày 5-9-2023.
 - ⁴ Xem: Đức Hoàng, *Ước tính thiệt hại của Ukraine sau hơn 19 tháng chiến sự với Nga*, <https://dantri.com.vn>, ngày 5-10-2023.
 - ^{5,8} Xem: *Dấu ấn 2023*, <https://vtv.vn>, ngày 29-12-2023.
 - ⁶ Xem: Mỹ Hà, *Số người Palestine thiệt mạng ở Gaza lên tới hơn 15.000*, <https://vov.vn>, ngày 3-12-2023.
 - ⁷ Xem: Bình An, *Thêm 350 người Palestine thiệt mạng trong 24 giờ tấn công của Israel*, <https://tuoitre.vn>, ngày 8-12-2023.
 - ⁹ Xem: Tú Linh, *Israel thiệt hại nặng ở Dải Gaza vì trúng phục kích, sức ép ngoại giao ngày càng lớn*, <https://tienphong.vn>, ngày 14-12-2023.
 - ¹⁰ Xem: *Chiến sự Trung Đông: Quân đội Israel hứng thêm tổn thất tại Gaza*, <https://vov.vn>, ngày 19-12-2023.
 - ¹¹ Xem: Việt Hải, *Mỹ đánh chặn nhiều vụ tấn công của Houthis trên Biển Đỏ*, <https://www.vietnamplus.vn>, ngày 27-12-2023.
 - ¹² Xem: Ngọc Hàn, *Trung Đông đối mặt với nguy cơ bạo lực lan rộng*, <https://www.qdnd.vn>, ngày 28-10-2023.
 - ¹³ Xem: *Mỹ cảnh báo phản ứng nghiêm khắc nếu Iran làm giàu urani đến 90%*, <https://www.vietnamplus.vn>, ngày 11-6-2023.
 - ¹⁴ Xem: Ngọc Đức, *Trung Quốc muốn đối thoại với Philippines về Biển Đông*, <https://tuoitre.vn>, ngày 19-12-2023.
 - ¹⁵ Xem: Thảo Vy, *Nhiều nước phân đối bản đồ mới của Trung Quốc*, <https://plo.vn>, ngày 29-8-2023.
 - ¹⁶ Xem: *Điểm lại các vụ phóng tên lửa của Triều Tiên trong năm 2023*, <https://www.vietnamplus.vn>, ngày 19-7-2023.
 - ¹⁷ Xem: Uyên Phương, *Triều Tiên phóng tên lửa đạn đạo có tầm bắn đến tận Mỹ*, <https://tuoitre.vn>, ngày 18-12-2023.
 - ¹⁸ Xem: Linh Đan, *Quốc tế nổi bật: Tình hình bán đảo Triều Tiên đang nóng từng ngày*, <http://tapchicongthuong.vn>, ngày 14-12-2023.

- ¹⁹ Xem: Thu Lan, *Hải quân Hàn Quốc - Mỹ tiến hành cuộc tập trận chống tàu ngầm*, <https://www.vietnamplus.vn>, ngày 29-7-2023.
- ²⁰ Xem: Mỹ - Nhật - Hàn đồn dập tập trận và phản ứng của Triều Tiên, <https://cadn.com.vn>, ngày 30-8-2023.
- ²¹ Xem: Hồng Nhung, *Vòng xoáy căng thẳng trên Bán đảo Triều Tiên*, <https://vov.vn>, ngày 30-9-2023.
- ²² Xem: Mai Hương, *Quân sự thế giới hôm nay (23-10): Máy bay ném bom chiến lược B-52 tham gia tập trận chung trên không đầu tiên giữa Hàn Quốc - Mỹ - Nhật Bản*, <https://www.qdnd.vn>, ngày 23-10-2023.
- ²³ Xem: Nhật Đăng, *Mỹ đưa tàu ngầm hạt nhân mang tên lửa đạn đạo tới Hàn Quốc*, <https://tuoitre.vn>, ngày 18-7-2023.
- ²⁴ Xem: Lê Thế Mậu, *Nhìn lại cục diện chính trị, quân sự thế giới năm 2023*, <http://tapchiquptd.vn>, ngày 25-12-2023.
- ²⁵ Xem: *Nhật báo Đức: Ukraine sẽ tập trung gây tổn thất tối đa cho Moskva*, <https://baonghean.vn>, ngày 17-12-2023.
- ²⁶ Bình An, *Tổng thống Putin tuyên bố Nga sẵn sàng đàm phán với Ukraine*, <https://tuoitre.vn>, ngày 19-12-2023.
- ^{27,29} Xem: Vỹ Cường, *Đánh giá xung đột Nga - Ukraine trong năm sau*, <https://plo.vn>, ngày 19-12-2023.
- ²⁸ Tuấn Anh, *Nga cảnh báo EU, Thượng viện Mỹ "chốt" thời gian bỏ phiếu về viện trợ Ukraine*, <https://vietnamnet.vn>, ngày 15-12-2023.
- ³⁰ Xem: *IDF tái khẳng định mục tiêu xóa sổ Hamas và các nhóm thánh chiến tại Gaza*, <https://vov.vn>, ngày 6-12-2023.
- ³¹ Xem: *Israel vẫn tiếp tục đẩy mạnh không kích Dải Gaza để loại bỏ Hamas*, <https://nhandan.vn>, ngày 17-12-2023.
- ³² Xem: Kông Anh, *Hamas tuyên bố không đàm phán, trao đổi con tin với Israel*, <https://vtc.vn>, ngày 6-12-2023.
- ³³ Xem: Anh Vũ, *Hamas tuyên bố "đóng băng" đàm phán với Israel*, <https://www.qdnd.vn>, ngày 4-1-2024.
- ³⁴ Xem: Linh Tô, *Afghanistan: Gần 70% dân số sống nhờ vào viện trợ nhân đạo*, <https://www.vietnamplus.vn>, ngày 9-3-2023.
- ³⁵ Xem: *Triều Tiên lên kế hoạch phóng 3 vệ tinh do thám quân sự trong năm 2024*, <https://www.qdnd.vn>, ngày 31-12-2023.
- ³⁶ Xem: *Triều Tiên sẽ phóng ba vệ tinh do thám trong năm 2024*, <https://tienphong.vn>, ngày 31-12-2023.
- ³⁷ Xem: Việt Dũng, *Quốc hội Mỹ thông qua dự luật ngân sách quốc phòng gần 900 tỷ USD*, <https://vietnamnet.vn>, ngày 15-12-2023.
- ³⁸ Xem: Mạnh Hà, *Ngân sách quốc phòng các nước EU tiếp tục tăng kỷ lục năm thứ 9 liên tiếp*, <https://vov.vn>, ngày 1-12-2023.
- ^{39,40} Xem: Ngọc Đức, *Lo ngại Trung Quốc, Nhật Bản đề xuất ngân sách quốc phòng cao nhất lịch sử*, <https://tuoitre.vn>, ngày 31-8-2023.
- ⁴¹ Xem: Minh Thái, *Tổng thống Nga phê duyệt tăng ngân sách chi tiêu quân sự năm 2024*, <https://www.vietnamplus.vn>, ngày 28-11-2023.